

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУMODERN PROBLEMS OF THE PROCESS OF FORMATION OF SPECIALISTS
IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Сьогодення диктує власні вимоги щодо вирішення проблеми якості підготовки майбутніх учителів фізичної культури як достойних фахівців, що мають не лише глибокі знання, достатній рівень фізичної підготовленості, а й здатні кваліфіковано практичні навички у подальшій професійній діяльності.

Ситуація, яка склалася в системі фізичного виховання в вищих навчальних закладах пов'язана з різким погіршенням здоров'я і фізичної підготовленості студентської молоді, вимагає радикальної перебудови. Такий тривожний стан відносно діючої системи фізичного виховання з точки зору його впливу на здоров'я пов'язаний з багатьма причинами та обставинами. Особливістю використовувати набуті за період навчання знання та фізкультурної освіти є те, що студент повинен не тільки засвоїти знання, але й оволодіти руховими вміннями та навичками, які вимагають відповідної фізичної підготовленості, а також уміннями передати свій руховий досвід вихованцям.

Для ефективної та якості підготовки справжніх фахівців потрібно постійно займатись удосконаленням існуючих систем навчання й розвитку особистих якостей майбутніх спеціалістів.

Проведений аналіз наукових досліджень показує, що всі науковці вивчали самовдосконалення майбутніх педагогів, а професійне формування фахівця фізичної культури до практичної діяльності та професійного самовдосконалення вчителів фізичного виховання не має повного і всебічного висвітлення. Педагогічна діяльність ставить особливі вимоги до стану здоров'я викладачів, їх фізичної та психічної підготовленості, адже у діяльності викладача фізичного виховання присутнє й фізичне навантаження на нього самого, тому що він повинен здійснювати фізичні дії разом з учнями, показувати фізичні вправи, страхувати під час виконання вправ. Вагомий внесок у формування фахівців фізичної культури та спорту вносять і комп'ютерні технології. Запровадження у навчальний процес та постійне практичне використання електронного журналу та щоденника, системи електронної звітності надає оперативний доступ до інформації, результатів змагань, онлайн трансляцій. У сукупності всі компоненти і надають змогу підготувати висококваліфікованого, конкурентноспроможного фахівця з фізичної культури та спорту.

Ключові слова: навчальний процес, фахівець, технології, професійні навички, фізична культура, спорт.

Today dictates its own requirements for solving the problem of quality training of future physical education teachers as worthy professionals who have not only deep knowledge, sufficient level of physical fitness, but also capable of qualified practical skills in further professional activities.

The current situation in the system of physical education in higher education institutions is associated with a sharp deterioration in the health and physical fitness of student youth, requires radical restructuring. This worry about the current system of physical education in terms of its impact on health is due to many reasons and circumstances.

The peculiarity of using the knowledge and physical education acquired during the period of study is that the student must not only acquire knowledge, but also master motor skills and abilities that require appropriate physical fitness, as well as the ability to transfer their motor experience to students.

For effective and high-quality training of real specialists, it is necessary to constantly improve the existing systems of training and development of personal qualities of future specialists.

The analysis of scientific research shows that all scientists have studied the self-improvement of future teachers, and the professional formation of a physical education specialist to practice and professional self-improvement of physical education teachers does not have full and comprehensive coverage. Pedagogical activity places special demands on the state of health of teachers, their physical and mental fitness, because in the activities of a physical education teacher there is a physical load on himself, because he must perform physical activities with students, show physical exercises, insure during performing exercises.

Computer technology also makes a significant contribution to the formation of specialists in physical culture and sports. Introduction into the educational process and constant practical use of the electronic journal and diary, electronic reporting system provides prompt access to information, competition results, online broadcasts.

Together, all components provide an opportunity to train a highly qualified, competitive specialist in physical culture and sports.

Key words: educational process, specialist, technologies, professional skills, physical culture, sports.

УДК 796.011.1

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/3.24>

Палагнюк Т.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри фізичного виховання
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Ківерник О.В.,

ст. викладач кафедри фізичного
виховання
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Головачук В.В.,

викладач кафедри фізичного виховання
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Національна школа в Україні проходить нелегкий шлях розбудови та самоствердження. А фізична культура і спорт є одним із таких засобів соціалізації людини в суспільстві. Постійний пошук та використання новітніх технологій в педагогічній діяльності є провідним фактором підготовки нового покоління фахівців фізичної культури, підвищення

їхньої професійно педагогічної майстерності, цілеспрямованого впливу на розвиток творчого потенціалу, зростання освіченості, вихованості й рівня фізичної підготовленості підростаючого покоління [3, с. 277].

А самі інноваційні процеси продиктовані соціально-економічними умовами та соціальною необхідністю суспільства. Як зазначає Горбунов С.А.

та Горбунов С.С. «В сучасних умовах навчально-виховний процес студентів повинен бути спрямований на виконання нового соціального замовлення – формування самостійної ініціативної, творчої та здорової особистості» [7, с. 34].

Ця ідея знаходить своє відображення у змісті нового освітнього стандарту, навчальних планах і творчих програмах, інтенсивного пошуку шляхів вдосконалення фахової підготовки майбутніх спеціалістів. Адже саме забезпечення високої якості підготовки педагогічних кадрів і є основним завданням кожного вищого навчального закладу.

Більшість випускників навчальних закладів педагогічного напрямку є першими кандидатами у колективи Нової української школи (НУШ), саме вони і стають агентами змін [10].

Отже вагомих змін має зазнати процес і зміст підготовки таких фахівців, які би прагнули до максимальної реалізації своїх можливостей, бути відкритими до нового досвіду.

Відповідно питання підготовки фахівців з фізичної культури і спорту має ряд суперечностей. Різноманіття навчальних програм для підготовки фахівців з фізичної культури і спорту та динамічні зміни в суспільстві вносять корективи в механізм потреб і ставлення до занять фізичними вправами і спортом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У цілому питання професійної підготовки фахівців у сфері фізичної культури й спорту розкрито в численних роботах. Деякі з них обґрунтовують зміст навчальних дисциплін, деякі звертали увагу на модульно-рейтингове навчання; рейтинговий контроль у процесі навчання; упровадження оцінки ECTS (Європейська кредитно-трансферна система) в систему фізкультурної освіти; психолого-педагогічні основи професійної підготовки.

Формування особистості майбутнього вчителя у процесі навчання знайшло своє відображення в роботах Р. Гуревича, І. Зязюна, І. Ісаєва, В. Краєвського, В. Кременя, І. Підласого, С. Сисоєвої. Професійне формування фахівців фізичної культури і спорту досліджували Н. Белікова, О. Конєєва, П. Лесгафт, Л. Лубишева, М. Носко, Є. Приступа, Л. Сущенко та ін.

Проблемі модернізації освітнього процесу в галузі фізичної культури присвятили свої роботи М. Бака, М. Булатов, В. Платонов, В. Бальсевич, М. Герцик та О. Вацеба, Л. Сущенко, С. Бубка, М. Дутчак.

Слів взяти до уваги і роботи Ю. Бикова, І. Струніна та В. Чічкіна, які стверджують, що першокласний фахівець з фізичного виховання не може себе реалізувати без відмінної практичної підготовки. А на відсутність концепції організації самоосвітньої діяльності студентів звертають увагу О. Л. Карпова та Є. Ю. Скочиллова [14, с. 122].

Узагальнивши вище вказане можна сміливо стверджувати, що кожен викладач, особливо молодий, повинен вміти технічно бездоганно показати передбачені програмою фізичні вправи та виконувати без труднощів будь-які контрольні нормативи із шкільної або вузівської навчальної програми.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку із постійним економічним розвитком відбувається і постійна зміна щодо вимог до професійних якостей фахівців галузі фізичної культури, підвищення їхньої кваліфікації. Тому перед викладацьким складом закладів вищої освіти постає нагальна потреба задовільнити ринковий попит гідними спеціалістами, будувати моделі неперервної фізкультурної освіти.

Мета статті полягає у висвітленні аспектів формування особистості фахівця фізичної культури в умовах ринкових відносин сьогодення, визначені проблеми щодо практичної діяльності та проблеми вдосконалення професійної майстерності майбутніх спеціалістів галузі фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Процес професійної підготовки майбутнього фахівця з фізичної культури та спорту у вищому навчальному закладі педагогічного напрямку є, в першу чергу, становленням його як особистості, розвитку у нього професійної і загальної педагогічної культури, професійної компетентності та компетенції, що є головною передумовою ефективної професійної діяльності у майбутньому.

Про професійну готовність фахівця свідчить цілісність його особистості, його спрямованість, свідомість, професійна позиція, імідж, рівень оволодіння професійно-педагогічними діями.

Підготовкою викладача фізичної культури є складний багатофакторний процес, який об'єднує у собі розвиток професійних якостей, здатність до творчого підходу у виконанні професійної діяльності, а також формування самої готовності до оволодіння майбутньої професії і стати конкурентноспроможним на ринку праці.

Узагальнивши дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів Проценко А.А. вказує на певні її особливості у сучасній вищій школі:

а) недостатня увага до особистісної готовності до професійної діяльності, та до здатності прояву емпатії на тлі виражено високої потреби гуманістичного ставлення до людини (Т. Дорошенко);

б) складний характер майстерності учителя фізкультури, зумовлений необхідністю вирішення незліченної низки логічних взаємозв'язаних педагогічних завдань (Л. Мосяйкіна);

в) зміна традиційних підходів до розвитку фізичної культури і спорту у нових соціально-економічних відносинах, що зумовлюють підвищення вимог до підготовки випускників фізкультурних вишів (Д. Неситов);

г) у перші роки роботи молоді викладачі усвідомлюють основні цілі педагогічної діяльності, адаптують професійні знання, уміння й навички, здобуті під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі, у безпосередню практичну діяльність. Від успішності їхньої адаптації до умов роботи конкретного загальноосвітнього навчального закладу, процесу самовизначення й самореалізації у цій професії залежить ефективність усієї подальшої педагогічної діяльності молодого вчителя (С. Петрусенко);

г) пошук шляхів оптимальної професіоналізації вчителя як важливий аспект гуманізації загальної й професійно-педагогічної освіти, адже процес професійного розвитку вчителя – це активне якісне перетворення ним свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нового способу існування (Г. Пучкова);

д) взаємодія ціннісних орієнтацій і провідних діяльностей особистості в юнацькому віці на стадії включення в професійну діяльність суттєво визначає розвиток і становлення професіонала, сприяє самоактуалізації особистості спортсмена, оптимізації підходів до підготовки фахівців у навчальних закладах системи фізкультурної освіти (У. Сундетова);

е) прояв хронічної суперечності між потребою соціуму у відтворенні таких фахівців, які в процесі своєї життєдіяльності досягали б вершин особистісної й діяльній зрілості, соціально-цінної й творчої продуктивності, і незавершеністю розробки науково-теоретичних і методичних основ процесу забезпечення суб'єкта навчання, технологіями пошуку соціально-потребнісних алгоритмів поведінки, що визначають здійсненність такого рівня професійної спроможності, який би забезпечував йому подальше досягнення високого рівня професійної майстерності й вироблення індивідуального стилю діяльності (В. Тютюков);

ж) нові вимоги до професійно важливих якостей молоді людини, її знань, умінь і навичок, необхідних для самостійного вирішення особистих і професійних проблем, для успішного подолання важких життєвих ситуацій (О. Фарманова) [12, с. 88].

Не слід забувати і за розвиток у студентів вмінь самостійно організувати фізичне виховання різних верств населення регіонів, швидко адаптуватися та налаштовувати роботу у всіх ланках спортивного руху.

Особливе місце у професійній діяльності майбутнього викладача фізичного виховання відводиться педагогічному спілкуванню. Важливість формування умінь педагогічного спілкування для фахівця обумовлена не тільки вимогами сучасного етапу суспільного та економічного розвитку, але й суттєвими можливостями людини, особливостями та природою педагогічної праці.

Педагогічне спілкування виокремлюють як необхідний професіональний компонент, який обумовлює специфіку педагогічної взаємодії вчителя фізичної культури та учнів. Основними формами та засобами спілкування викладача-педагога можуть бути прохання, порада, надання консультацій, потрібної інформації тощо. Головним завданням взаємодії викладача та студента є в першу чергу обміні між ними інформацією пізнавального характеру. Передача цієї інформації здійснюється як вербальним шляхом, так і за допомогою засобів невербальної комунікації.

Слід зазначити, що навчальна дисципліна «Фізичне виховання» має свою особливість і суттєво відрізняється від інших тим, що на заняттях викладачі в основному спілкуються за допомогою команд і спеціальної термінології, а тому не завжди можна дотриматись гуманного та інших стилів спілкування між викладачами і студентом.

В повсякденній роботі зазвичай використовуються два стилі спілкування: діалогічний та монологічний. Адже на заняттях викладачі спілкуються переважно за допомогою команд і спеціальної термінології. Для оволодіння спілкуванням обох стилів необхідні самоосвіта та самовиховання. Суттєву допомогу можна отримати під час відвідування тренінгів.

На даний час, пріоритетним напрямом вищої фізкультурної освіти на думку А. Веселовського є активне запровадження сучасних комп'ютерних технологій в повсякденну педагогічну діяльність. Проте для активного розвитку даного напрямку необхідні цілеспрямовані розробки і використання програм навчання за допомогою комп'ютера, оперативне створення комплексу навчально-інформаційних матеріалів. Вдалими прикладами таких навчально-інформаційних матеріалів є комп'ютерні презентації, електронні підручники, практикум з можливістю моделювання реальних процесів, лекційний матеріал, озвучений і доповнений окрім тексту відеоматеріалами, слайди-лекції [3, с. 280].

Прямим наслідком застосування в педагогічній діяльності фахівців фізичної культури та спорту сучасних комп'ютерних технологій є запровадження електронного журналу та щоденника, системи електронної звітності, оперативного доступу до інформації щодо результатів змагань та важливої інформації.

Висновки. Отже, професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є складною багатогранною системою, яка спрямована на здобуття та розвиток достатнього для продуктивної професійної діяльності рівня компетентності у процесі навчання у вищому навчальному закладі і практичній діяльності.

Саме тому потрібно вишукувати можливості вдосконалення процесу фізичного виховання у ВНЗ за рахунок оптимізації діяльності студентів,

яка залежить від професійності та результативності роботи викладача, не забувати про самовиховання та самоосвіту, які є вагомими складовими формування конкурентноспроможного фахівця.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баштовенко, О. Нова українська школа – аксіологічні виміри професійної підготовки фахівців фізичної культури. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2021. (56). С. 9-18.
2. Ведмеденко Б.Ф. Теоретичне обґрунтування цільового спрямування педагогічної технології на виховання учнів до самостійних занять фізичною культурою і спортом. *Фізичне виховання і спорт у сучасних умовах*. Черкаси: ЧНУ. 2004. С. 12-15.
3. Веселовський А., Редчиць В., Ільчишин І. Окремі напрями професійної підготовки фахівця фізичної культури у світлі вимог сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 15. С. 277-283.
4. Воронова Ю.В. Формирование мотивации и психологической готовности студентов и магистрантов ХГАФК к профессиональной деятельности. *Слобожанський науковоспортивний вісник*. Вип. 3. 2008. С. 169-172.
5. Гончар Г., Безверхня Г. Проблеми вдосконалення підготовки фахівців у галузі фізичної культури й спорту. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2015. № 4. С. 9-14.
6. Гончаренко С.У. Гуманізація освіти як основний критерій розробки засобів реалізації сучасних технологій навчання. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка*. Вип. 34. 2001. С. 39.
7. Горбунов С.А., Горбунов С.С. Реализация инновационных подходов в системе физического воспитания. *Теория и практика физической культуры*. 2010. № 5. С. 33–35.
8. Демінська Л.О. Аналіз основних положень аксіологічної науки у філософському та педагогічному аспекті. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання* : Наук. журн. Х.: ХОВНОКУ–ХДАДМ, 2011. Вип. 11. С. 41.
9. Кашуба А. А., Ковальський В.В., Ваколюк А.М. Особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в сучасних. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]*. Педагогічні науки. 2018. Вип. 82(3). С. 145-149.
10. Концепція нової української школи. URL: <https://www.slideshare.net/tsnua/ss-7013234>.
11. Проєкт концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: http://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_konserc.pdf.
12. Проценко А. А. Система професійної підготовки сучасного вчителя фізичної культури. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2017. Вип. 143. С. 86-90.
13. Свістельник І. Р. Вища фізкультурна освіта : тенденції інформаційного розвитку. *Теорія та методика фізичного виховання*. Харків, 2007. № 4 (30). С. 8–10.
14. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: інформаційний аспект. *Педагогіка. Наукові праці*. 2000. Том VII. С. 122–126.